

Ahmet SELAM:

U DUBICI, POSLIJE OKUPACIJE

Okupaciju naše zemlje i dolazak Nijemaca 1941. mi smo očekivali. O tome nam je mnogo govorio Boško Biljegović koji nas je upoznao s političkim događajima. Bili smo se dogovorili da vršimo sabotaže i nanosimo štetu neprijatelju dok ne dodje do izbijanja ustanka. Na primjer, rečeno nam je da nabavimo, obzirom da smo sa time radili, volike cjevke koji se udaraju u cijele, te da njih stavljamo na mjesta kuda prolaze njemački automobili kako bi oštećivali gume na vozilima; zatim, ako možemo, da nešto od opreme ukrademo; ukoliko se ukluče prilika, da nešto zapalimo i sl.

Ustanke smo održavali sve dok nije uspostavljena ograda i bunker oko grada. U to vrijeme, Boško Biljegović je stvarao partijsku organizaciju i vršio pripreme za ustanak. Stvoren je i Breski komitet partije za Bosansku Dubicu. Milan Filipović je otišao po zadatku iz Bosanske Dubice u Krajinu, prema Bihaću. Fadil Gerić, pošto mu je prijetila opasnost od hapšenja, a ustanak je počeo, otišao je, te sam u Bosanskoj Dubici ostao sam, jer nas je Ivan Trninić iznevjerio. On je otišao na red u Njemačku.

Uskoro poslije odlaska Fadila Gerića u partizane, uhapšen sam sa još nekoliko omladinaca. Tada nas je uhapšeno 27 iz Bosanske Dubice. Bilo je to u decembru 1941. Tada su uhapšeni Ahmet Selam, Osman Zubović, Jefco Tadić, Josip Lukevina, Enes Seferović, Sulejman Seferović, Sukrija Dolić, Lepa Drijača, Sava Radulović, stara Jelisavac, učiteljice Nevenka Materuga i

Dobrila Stojnić /ubijena u Jasenovcu/. Hapšenje su vršili ustaše i žandarmi iz Bosanske Dubice, kao i policajci. Ustaše su bile sa strane, dok su žandarmi i policajci iz Dubice, na službi u Dubici.

Mene su tada osumnjičili kao komunistu, dok su neke smatrali četnicima. Tako su Ahmeta Mašića osumnjičili kao simpatizera četnika, iako nije bio, ali je bio sumnjiv zbog toga što se družio sa Srbima.

Poslije izvjesnog vremena, a na intervenciju građana iz Bosanske Dubice, pušteni smo iz zatvora. Mi smo pohvatani na spavanju i pohapšeni. Jedino je Adem Kalabić pobjegao, pa je prošao u ženskoj odjeći i sa zarom, i otišao u partizane. Provela ga je Bahra i još jedna drugarica, pa je tako uspio da izbjegne hapšenje.

Prije ovoga hapšenja, pošto sam od članova partije ostao sam u gradu, dobio sam nekoliko letaka koje je trebalo umnožiti i vratiti. Pošto nisam imao nikoga od intelektualaca, kao što je bio Fadil Serić, povezao sam se sa učiteljom Vasom Radunovićem, iz Hrvatske Dubice, koji mi je pomogao u štampanju letaka. Moj poslodavac Miloš Zdjelar je tetak Vase Radunovića, ali je već otišao u Njemačku, dok mu je žena vodila poslove u radnji u kojoj sam radio. Otuda sam uspio da se povežem sa Vasom pa mi je umnožio letke. Kada sam dobio letke od Vase trebalo ih je poslati na Kozaru. Iskoristio sam Ustoju Milanovića i Vladana Bijelića, koji su radili u istoj radnji, a rodom su sa sela, pa su oni odnosili letke, a koristio sam i Dragoju Bakića, šegрта. Oni su ove letke nosili u Hrazovce, Jasenje i druga sela, odakle su nošeni na određeno mjesto.

Tako smo radili sve do ponovnog hapšenja i odvođenja u logor Osmana Zubovića, koji se najviše isticao u radu i prikupljanju pomoći za Kozaru. Pored toga, bila je organizovana veza za odlazak u partizane. Išla je preko kuće Huseina Hatipovića i Idrisa Čauševića. Obično preko Hatipovića, jer nam je to bila najsigurnija veza sa Kozarom. Ovuđa smo upućivali i odjeću, obuću, sanitetski materijal, oružje. Inače, najviše smo slali odjeće, do koje smo lakše dolazili. To nam je olakšano, jer smo u radnji Gliša Pralice imali Osmana Zubovića, Jeftu Tadića, Josipa Rukavinu, Slavka Stajduhara. To su ljudi koji su radili za narodnoslobodilački pokret i bili uključeni u rad sa nama. Skoro da nije bilo trgovine i radnje bez naših ljudi u njoj.

Do materijala nije bilo teško dolaziti, ali ga je veoma teško prebaciti. Imali smo ljude koji su iznosili iz radnje i prenosili do odredjenoga mjesta u gradu, na primjer brijačnice, ili obućarske radnje, gdje bi ostavljali paket sa stvarima. Tada bi dolazila druga veza, za koju se nije smjelo znati, uzimala paket i prenosila do kuće Huseina Hatipovića, a zatim bi išlo dalje. Pošto je Husein Hatipović obućarski radni, ovo je unekoliko bilo lakše prenositi.

Bilo je raznih zahtjeva iz Kozare. Ja sam na primjer 1941. dobio pismo od Boška Siljegovića u kojem mi je stavljao u zadatak da odem Milošu Zdjelaru, koji još nije bio otišao u Njemačku, da mu saopštim da moram poslati u Kozaru 5 pari cipela. Cipele su namijenjene Bošku Siljegoviću, Milošu Siljegoviću, Nikoli Luketiću, Fadilu Čeriću i još jednom drugu. Otišao sam Milošu i rekao mu da moram sa njime da razgovaram. Saopštio

sam mu da sam dobio naredjenje iz Kozare /za izradu 5 pari cipela/ koje ću ja napraviti. Miloš mi je rekao da se njemu za to ne obraćam i da neće za to da zna, da sam neprijatelj i njemu i njegovoj porodici. Upozorio sam ga da mu nisam neprijatelj, već da je on nama, jer je dao preko 100 pari cipela satniji ustaša, zatim je dao preko 80.000 kao pomoć katoličkoj crkvi, a da nama ne može dati materijal za 5 pari cipela. Kada sam mu ovo rekao on je dobacio da bi mi trebali to ludosti da se ostavimo, da se iz grma ne može stvoriti država. Tako se završio razgovor između mene i Miloša Zdjelara. Kasnije sam dobio zadatak da ga zamolim da nam proda materijal pa je tako i bilo. Kada sam mu se opet obratio, rekao mi je da se njemu ne obraćam, već njegovoj ženi Soki. Otišao sam Soki i rekao joj da tražim materijal za 5 pari cipela, što je ona odobrila. Kod mene je došao Osman Zubović, Josip Rukavina, Slavko Štajduhar, koji su kobojači naručili kod nas cipele i formalno sam uzeo od njih mjere i upisao u knjigu nerudžbenica, a imao sam mjere drugova iz Kozare pa smo ja i Halid Ševlić napravili ove cipele. Najprije sam cipele poslao Bošku Siljegoviću i Fadilu Čeriću, a kasnije ostaloj trojici. Od Boška sam dobio obavještenje da su njih dvojica primili cipele.

U 1942. su mnogi pohapšeni, među kojima i Osman Zubović, i otjerani u logore. Uslovi za rad su bili otežani. Veze sa Kozarom su bile teške i nemoguće. Međutim, mi smo tada na pedeset način vršili propagiranje i prenošenje uspjeha NOV-a i oslobođilačkog pokreta, govorili o propasti neprijatelja i sigurnoj pobjedi NOV-a.

Kada nam je veza preko Huseina Matipovića prekinuta,

održavali smo je preko Hrvatske Dubice i Slabinje. Više puta smo ovuda slali Šukriju Dolića, naročito kada je bila plitka Una pa je mogao da prelazi. On nije bio član partije, ali je uvijek bio uz nas i pomagao. Radio je kao krojački radnik. Jedina mu je slabost bila što je volio alkohol, pa se nismo usudjivali da ga primimo u članstvo, jer se pretpostavljalo da bi pod dejstvom alkohola mogao nešto ispričati. Inače, on je bio pedesna ličnost da raznosi letke, one koje mi umnožavamo, ili koje smo dobijali iz Kozare. Te letke smo obično rasturali među vojnicima, domobranima i drugim. Kako je Šukrija često hodao po gostionama i kafanama i sretao se sa neprijateljskim vojnicima, to je mogao da letke ubaci vojnicima u šinjele ili da ih ostavlja pod stolnjakom na stolu, gdje bi se mogli naći. On nam je mnogo pomogao na ovakvim zadacima sve do 1943. kada je izišao u partizane. On je bio dva puta hapšen od strane ustaša. Jednom je uhapšen kada smo platno otpremali za Kozaru, pa je to platno pronađeno kod nekoga Bijukovića.

Moram napomenuti da je došlo do greške prilikom upada partizana u Bosansku Dubicu, kada su pobijeni otac i brat Huseina Hatipovića. Huseinov brat Muharem Hatipović bio je u domobranima, ali je saradjivao sa nama. Preko njega smo, kada bi dolazio na odsustvo, imali mogućnost da pošaljemo materijal. On se prilikom napada na Bosansku Dubicu zatekao kod kuće, pa su ga partizani sa ocem ubili, iako mu je brat Husein bio u partizanima od 1941. i sva porodica saradjivala za pokret.

Pored Osmana Zubovića, Jefte Tadića, Josipa Rukavine i Slavka Stajduhara, koji će moći mnogo da kažu, jer su prvih godina okupacije bili u Bosanskoj Dubici i aktivno radili za

pokret, sa nama je saradjivao i Fuad Zeničanin, iako je bio u ustašama. On je rodom iz Orahovo, a radio je kao bolničar u ustašama. On je zbog saradnje sa nama otkriven i obješen u Bosanskoj Dubici od strane ustaša. On mi je mnogo pomagao oko nabavke sanitetskog materijala za Kozaru.

Iako je bilo više provala i otkrivanja naše saradnje sa pokretom, ipak se uspjevalo i dalje raditi. Međutim, u najvećoj provali je više lica u Bosanskoj Dubici obješeno. Vješanje je izvršeno javno na Trgu Fadila Serića. Otkrivena je porodica Stjepana Orneka, zatim Fuad Zeničanin, Josip Kraos i njegov otac. Kraos je bio ustaša, ali je saradjivao sa našim pokretom. Otkriven je, uhapšen i obješen o jedan stub i on i otac mu. Fuad Zeničanin je obješen sa žandarmom Gluhicem. Obješene su omladinke Zehra Bejtović, Bahra Serić, SKOJ-evka, Murisa Jahić, Maida Pezić i još neko. Čini mi se da je tada obješena i Nevenka Šiljegović. Iz Hrvatske Dubice obješeni su Ornek, brat Stipenov, i njegova žena i Tome Dubara. Obješeni su u Hrvatskoj Dubici.

I Mujaga Serić, iz Bosanske Dubice bio je primoran da posmatra kada su vješali njegovu kćerku Bahru Serić. Mujan Pezić, gruntovničar, i sudija Jahić, morali su posmatrati kćerke Maidu Pezić i Murisu Jahić, kad su obješene. Citava porodica Orneka - dvije kćeri, otac, sin, mati i baba, javno su obješeni o stub u Bosanskoj Dubici.

Napominjem da sam po zadatku trebalo da otvorim obućarsku radnju kako bi mi se lakše moglo dolaziti. Međutim, ja sam naslijedio radnju Jusufa Matića, jer smo u rodbinskim vezama. Ovdje je bilo zgodno, jer je radnja mala i vršena je popravka obuće. Obično bi dolazili da poprave cipele i tu se dogovarali za odlazak u Kozaru. Odatle sam poslao cipele Safiji Redžepović i Siniši Blagojeviću, koji su otišli u partizane. Onima koji su odlazili u partizane davali smo obuće i odjeću.